

**MEMORIILE UNUI PROTOPOP UITAT:
SIMION CORNEA ȘI REALITĂȚILE ECLEZIALE
DIN ANII 1924-1928**

Preot lect. dr. Alin Cristian Scridon

**MEMOIRS OF A FORGOTTEN ARCHPRIEST:
SIMION CORNEA AND THE ECCLESIAL REALITIES FROM
1924-1928**

Abstract: The scientific research of the Romanian Orthodox Church's history of Banat in the hungarian or serbian territories is, undoubtedly, deficient. Taking these premises as a starting point, we undertook, in 2015, a research in *The Archive of The Romanian Orthodox Archiepiscopacy*. In the approximately 500 studied documents, the name of *Simion Cornea* appeared in an overwhelming proportion of the letters we have managed to select.

Keywords: priest, Hungary, orthodox, Gyula, Romanian

Cercetarea științifică din orizontul Istoriei Bisericii Ortodoxe Române de pe teritoriul bănățean, maghiar ori sârb este indiscutabil modestă. Pornind de la aceste premise, am întreprins o cercetare în *Arhiva Episcopiei Ortodoxe Române din Gyula* în anul 2015. În cele aproximativ 500 de documente studiate, numele lui *Simion Cornea* apare într-o proporție covârșitoare din adresele studiate.

Ne întrebam... dacă ar fi să propunem un chestionar destinat absolvenților de teologie (în jur de 16.000 sunt preoți, la care se adaugă alte mii și mii de absolvenți nehirotoniți), credem că majoritatea nu știe cine a fost părintele Simion Cornea. Și totuși, părintele Simion Cornea rămâne (în baza dovezilor arhiviste) vârful de lance al elitelor ecleziale ortodoxe române din diaspora.

Scena științifică din toamna anului 2017 s-a împlinit prin cercetarea întreprinsă de membrii Academiei Române și prezentată în cadrul sesiunii de comunicări științifice dedicate împlinirii a 200 de ani de la nașterea lui Mihail Kogălniceanu. Mihail Kogălniceanu a fost creionat de vorbitori ca fiind „un

reformator fără pripeală” (Eugen Simion); „printre artizanii căreia s-a numărat” (în vederea realizării Unirii din 1859) (Dan Berindei) ș.a.m.d.

Dacă anul 2018 este anul Centenarului, respectiv împlinirea a 100 de ani de la Marea Unire, fiind evocate o serie de personalități care au coagulat și au adus contribuții semnificative la construcția României moderne, iată că în plan ecleziastic avem datoria a promova și a disemina în spațiul public figuri clericale, înaintași, care s-au jertfit pentru *Biserica* și *Neam*. În acest context, facem precizarea că în anul 2018 se împlinesc 150 de ani de la nașterea lui Simion Cornea – liderul preoților ortodocși români din Ungaria din perioada interbelică.

Simion Cornea a fost unul din cei șapte copii ai preotului Ioan Cornea din localitatea arădeană, Răpsig. Simion Cornea s-a născut la 22 decembrie 1868, la un an de la debutul dualismului austro-ungar. Cercetătoarea Elena Csobai amintește, faptul că Floarea Cornea, sora lui Simion, s-a căsătorit cu teologul Isaia Goldiș (hirotonit ulterior preot pentru parohia Mocirla). La 12 noiembrie 1862 în casa părintelui Isaia Goldiș din Mocirla s-a născut Vasile Goldiș. Prin urmare, Vasile Goldiș era nepot de soră pentru Simion Cornea¹.

Regretatul părinte arădean, Pavel Vesa, sublinia faptul că în secolele XVIII-XX, în nu puține parohii din Transilvania „preoția se moștenește din tată în fiu, încât întâlnim adevărate dinastii de preoți”². Astfel, Ioan Cornea, preotul din Răpsig s-a încuscrit cu o altă dinastie de preoți, familia Goldiș. Teodor Goldiș (bunicul lui Vasile Goldiș) a fost preot în Mocirla și a lăsat să-i continue activitatea pastorală la altar pe fiul său Isaia Goldiș (tatăl lui Vasile Goldiș).

În baza acestor realități, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Simion Cornea absolvă teologia din Arad în anul 1891³. Imediat după absolvire este hirotonit preot pentru parohia Bătania. În Bătania, activa în a doua jumătate a secolului al XIX-lea dinastia preoțească Grozescu. Ultimul preot din dinastia Grozescu, bolnav fiind a solicitat un capelan, iar autoritățile bisericești l-au trimis, în anul 1893, pe Simion Cornea. Simion Cornea va ajunge paroh în Bătania abia la 11 ianuarie 1905⁴.

Astfel, Simion Cornea a păstorit în Bătania între anii 1893-1932, aproape patru decenii⁵.

¹ Elena Csobai, *Simion Cornea, luptător pentru organizarea parohiilor ortodoxe române într-o eparhie în Comunicările celui de al XX-lea Simpozion al cercetătorilor români din Ungaria*, Nyomtatás: Mozi Nyomda Bt., Békéscsaba Giula, Ungaria, 2011, p. 100.

² Pavel Vesa, *Învățământul teologic de la Arad (1822-1948)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2013, p. 206.

³ *Ibidem*, p. 463.

⁴ Teodor Misaroș, *Din istoria comunităților bisericești ortodoxe române din Ungaria*, Ediția a II-a, revizuită, Gyula, 2002, p. 52.

⁵ *Ibidem*.

Fără îndoială că cel mai dificil deceniu pastoral, avea să fie după preluarea regenței Ungariei de către amiralul Miklós Horthy – la 1 martie 1920⁶. Amiralul avea planul său cu Biserica Ortodoxă din teritoriul maghiar: ruperea legăturilor canonice ale structurilor ecleziastice ortodoxe din Ungaria cu patriarhiile/mitropoliile „mamă” și înființarea Bisericii Ortodoxe Maghiare⁷.

Frământările clerului ortodox român din Ungaria în vederea organizării parohiilor într-un protopopiat au fost evocate și de părintele vicar Teodor Misaroș⁸. Însă, realitățile din acel deceniu zburciat, credem că pot fi re trăite prin intermediul documentelor arhivistice.

Contemporanii știau că Biserica Ortodoxă Română din Ungaria a fost încredințată spre coordonare, după 1920, călugărului Ghenadie Bogoevici din Budapesta. Monahul budapestan, din păcate, din alte motive, nu și-a asumat conducerea firavei structuri. Acest gol a fost umplut cu responsabilitate de părintele din localitatea Bătania, Simion Cornea.

După semnarea Tratatului de la Trianon și stabilirea granițelor, autoritățile maghiare au înființat „Comisariatul regal pentru afacerile românilor din Ungaria”. Noul organism, condus de clericul greco-catolic Iosif Siegescu, reprezenta interesele românilor ortodocși în Ungaria⁹.

Părintele Simion Cornea abordează această instituție nou creată în vederea sprijinului înființării unui protopopiat ortodox român în Ungaria. Înființarea unui protopopiat în teritoriul maghiar putea aduce în viziunea celor câțiva preoți rămași (la un moment dat erau doar 4 preoți pentru 18 parohii) mai multe beneficii, între care amintim: gestionarea eficientă a parohiilor; solicitarea instituțională (în calitate de protopopiat) a primirii din România a numărului de teologi/preoți în vederea ocupării tuturor parohiilor; apărarea eficientă a intereselor Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria în fața statului și a.m.d.

În urma adreselor înaintate „Comisariatului regal pentru afacerile românilor din Ungaria”, Simion Cornea primește răspunsul:

„On. Domn. Simeon Cornea paroch gr. ort. român în Battonya. Raportul respectiv părerea P. Tale nr. 152. Cu privire la organizația bisericească cu carea sê ocupă și Comisariatul e bine primită, dar **prin <înființarea unui protopopiat> nu se pot rezolvi toate chestiile bis. și școlare (s.n.)**. Budapesta în 12 Decembrie 1924, Iosif Siegescu, Comisar r. u. pentru afacerile românilor din Ungaria”¹⁰.

În paralel cu adresele trimise „Comisariatului regal pentru afacerile românilor din Ungaria”, părintele din Bătania comunică protopopiatului arădean

⁶ Alin Cristian Scridon, *Elite românești din Ungaria în timpul lui Miklós Horthy și școlarizarea lor în institutele teologice ortodoxe din România* în Simpozionul internațional „Slujire și educație”, Presa Universitară Clujeană - Editura Episcopiei Caransebeșului, Caransebeș, 2016, p. 592.

⁷ *Ibidem*, p. 595.

⁸ Teodor Misaroș, *Op. cit.*, pp. 235-251.

⁹ Elena Csobai, *Op. cit.*, p. 104.

¹⁰ Arhiva Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria (în contin. A.E.O.R.U.), *Fond Gyula I*, dosar 1924-1925, nr. 345/12 decembrie 1924.

(sub jurisdicția căruia a funcționat parohia Bătania până în 1920) doleanțele clerului ortodox român din Ungaria. Traian Vațianu, protopopul din Arad înștiințează, prin Simion Cornea, clerul din parohiile românești în Ungaria:

„Onoratului Oficiu Parohial Ortodox Român în Bătania. Raportul Nr. 125/925 în chestia organizării bisericești de acolo, s'a înaintat Ven. Consistor deoarece chestiunea nu cade în competența mea. Regulamentul cerut nu l-am putut câștiga. Arad, la 30 Iulie 1925. Traian Vațianu, protopop”¹¹.

În ciuda răspunsurilor confuze, Simion Cornea, întreține o corespondență bogată cu Iosif Siegescu, căruia îi mărturisește:

„Ilustrisime Dle Comisar! În 15 iunie a.c. sub nr. de sus vă am rugat să binevoiiți a prepondera necesitatea organizării bisericei gr. or. rom. din Ungaria pentru care scop am aflat de bine a propune ca delegații comunelor prin președinții comitatelor parohiali și noi cei 5 preoți să convenim în o conferință la Ketegháza, ca acolo să discutăm modalitatea organizării. Tot mai mult se simte necesitatea organizării, din lipsa căreia comunele au ramas până azi fuară preoți. Vă rog Ilustrisime binevoiiți a decreta necesitatea acelei conferință, iar rezoluțiunile ce să vor lua acolo, să vor înainta cătră Ilustritatea Voastră, pentru ca să primească aprobarea legală, conform Stat. organic, pe baza căruia voim să lucrăm. Batania, la 3 sept 1925. Stimator, Simion Cornea – paroh”¹².

Anul 1926 aduce noi dovezi arhivistice, rezultate din corespondența părintelui Simion Cornea. Corespondența întreținută cu părintele Ghenadie Bogoevici, conține informații legate de organizarea bisericească din teritoriul maghiar.

„Preacuvioase Dle Protosinzel! La scrisoarea Preacuvioșiei voastre nr. 16-1926 cu plăcere respund că chestia organizării bisericei ort. rom. din Ungaria eu am solicitat-o pe la Ilustr. Sa Dl. Comisar cu datul 5 Nov. 1924. Am convorbit chestia arzătoare ocazional cu colegii preoți. Ne-am înțeles că ar fi bine dacă vr'o persoană competentă ar convoca reprezentanța tuturor comunelor la o conferință mixtă (adică în acea comferință ar fi reprezentant toate comunele prin preotul, președ. com. par. eventual și epitropul). Aici pe baza Stat. org. s'ar decreta instituirea unui administrator ppesc cu sediul în Giula, iar toate comunele ar fi distribuite preoților în administrare. Aceștia ar aduce ordine în parohii încât ar fi perfect pregătite pentru alegerea statutară de protopop stabil, care ar sta sub jurisdicțiunea episcopiei din Arad până ce Guvernul ar face oarecare dispozițiune, ca aici în internul țarei să avem organizația perfectă autocefală. Pentru provocata conferință am prelucrat tema de espunere, a cărei concluziuni a fi cele mai sus espuse. În acești 6 ani multă

¹¹ *Ibidem*, act nr. 856/30 iulie 1925.

¹² *Ibidem*, act nr. 117/3 septembrie 1925.

pradă au făcut lupii în turmă! Bătănia la 6 febr. 1926. Stimator, S. Cornea, paroh”¹³.

În baza celor comunicate mai sus, părintele Ghenadie Bogoevici îi răspune parohului din Bătănia: „Comuna Bisericii gr. ort. române din Bpesta și jur. VII Holló n. 8. Iubite Părinte Cornea! Chestia organizării noastre ca Biserică în Ungaria, provocată în timpul din urmă nu numai de împrejurările de aici ci cu deosebire și de dincolo, acum, fiind actuală, Te poftesc a compune și Părinția Ta un proiect de organizație pe baza Statutului nostru organic, și anume: cari SS. din el sunt a se modifica sau chiar elimina și cari – în situația noastră de prercut – sunt a se susține sau întregi? Am pertractat chestia și cu alte persoane, dar foarte doresc a ști și părerile Păr. Tale. Cu dragoste, Bpesta la 8 Februarie 1926, Ghenadie S. Bogoevici, protosincol paroh ort. român”¹⁴.

Problema numărului mic al preoților ortodocși români din Ungaria este prezentată și mitropolitului din Sibiu. Simion Cornea îi cere ajutorul: „Înalt Preasânțite Dle Mitropolit. Preaonor. Conziliu Arhiepiscopesc ort. rom. din Sibiu, Am luat cu mare bucurie la cunoștință că la Arhiepiscopie s-a deschis un Seminar teologic de 6 ani pentru a pregăti preoți în parohiile rurale. Cei din Ungaria – am rămas aici în 18 sate cu 5 preoți; iar 13 sate de 7 ani n’au preoți. Sunt aici niște sate unde românii ort. puțini sau mai mulți fiind, ba în puste mai departe de vr’o comună mai mare, nici s’ar angaja preoți cu pregătiri mai mari. Avem aici 2 tinări, unul Florian Duma (...) cantor la biserica noastră din Ciaba, are 6 clase civile, altul Moise Ola din Gyula cu 4 cl. civile, aceștia ar dori să intre în acel seminar. Cu asemenea pregătiri am mai avea tineri pe aici. Preoți și învățători statornici numai din fiii de pe aici putem crește. Pentru a ne pregăti tineri pentru parohiile noastre Vă rog binevoiiți a primi și pe acești 2 tinări în acel seminar, cari sunt învoiiți a primi lucrurile de pe la satele cele mai mici de aici din Ungaria. Terminul de 20 Aug. nu l’am căci în decurs de 6 ani vor timp să suplinească omisiunile de până acum (...) putut ținea, căci numai acum li-am făcut eu cunoscut de acel Seminar. Dacă binevoiiți a lua și considerare împrejurările între cari am ajuns, cred că (...) și pregătirea lor din școala ungurească nu va face impediment la surceptarea (primirea n.n.) lor. De prezent nu am la mână documentele, adică la testimoniile espuse, dar în caz că vor fi surcepuți (primiți n.n.) le vor duce cu ei la prezentare cu ocaziunea începerei școalei. Rog Preaonor. Consiliu Arhiepiscopesc ca să ne steie prună celor ce am rămas în Ungaria – cari ne jertfim aici pentru biserica străbună și susținerea limbei și neamului românesc, ca să ne putem crește preoți pentru lipsurile noastre. Băttonya, la 19 sept 1927. Al Înalt Preasânției Voastre și al Preonor Conziliu Arhiepiscopesc, supus fiu sufletesc, Simion Cornea – paroh ort. rom.”¹⁵.

¹³ *Ibidem*, dosar 1926, act nr. 69/6 februarie 1926.

¹⁴ *Ibidem*, act nr. 16/8 februarie 1926.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 1927, act nr. 147/19 septembrie 1927.

Documentul de mai sus atestă faptul că prea puțin tineri, etnici români, dar cetățeni maghiari (așa cum impuneau autoritățile) urmau studiile teologice. În acest context, Simion Cornea a fost abordat și de tineri din România, evident cetățeni români. Acești tineri au auzit de situația grea în care se găsește Biserica Ortodoxă Română din Ungaria și au exprimat dorința ocupării unei parohii: „Sănnicolaul mare, 20 XI 1927, Stimate Domnule Părinte, Având prilejul să convin cu niște oameni din Ungaria mi-au vorbit, de situația de acolo și de Dvoastră. De aceea, prin aceste șire Vă rog să binevoii a mi da unele deslușiri despre situația preoților, cât și de situația parohiilor vacante. Sunt teolog absolvent din Arad și ași voi să ocup post în Ungaria. Limba o cunosc. Așa că dacă îmi văd de treabă, cred că nu va avea nime de obiecționat. Am vorbit cu niște credincioși din Cenadul mic, cari nu sunt de loc mulțumiți cu parohul și aceasta mă face, ca să mă interesez mai de aproape de susnumita parohie, rugându-Vă totodată să-mi comunicați starea faptică a lucrurilor (...) Gheorghe Albu, cand. de preot”¹⁶.

Problemele din parohia Cenadul Unguresc au devenit de notorietate. Părintele Gheorghe Buha, în viziunea noastră (iată acum la un secol distanță) ne-a scutit (sic!) de o transcriere greoaie a documentelor scrise de sfinția sa – întrucât apreciem că a avut un stil caligrafic. Acest aspect probabil că a contat prea puțin în ochii enoriașilor, care l-au văzut de nenumărate ori în stare de ebrietate, neglijând astfel atribuțiile pastorale.

Tânăarul teolog Gheorghe Albu, primește din partea liderului preoților ortodocși români din Ungaria următoarele răspunsuri: „Stimate Dle! Am primit ep. Dtale de datul 20 – XI – 1927, din care înțelegând dorința Dtale – mă bucur. Avem foarte mare lipsă de așa oameni, cari ’să’ne înțelegă situația noastră actuală. Ajungerea scopului Dtale depinde de la multe formalități costisitoare. Afară de noi 3 preoți bătrâni ceilalți toți sunt administratori. Acum ni e dată rugarea la Guvern pentru organizare. Atunci cē vor face posturile definitive. Locul de case te interesezi este ușor de ajuns. Dar un loc și mai asigurat poți câștiga foară controversse. Aș dori să știu qualificația Dtale! Cunoașterea limbei magiară? Când și unde ai absolvat gimnaziul? Când teologia? Qualificația de care clasă e? Ești cântăreț? Muzical pe note? După ce aș cunoaște acestea așpute face o combinația pentru așezarea Dtale aici. Nu cumva ai voi să ocupi până la finea anului un post de învățător foarte bine plătit? În care timp ți-ai arangia afacerile interne la parohie. De cumva primim permisul de organizare, îndată ai loc sau la consistor sau la protopopiat. Te salut cu drag! SCornea paroh, B.ia 29 Nov 1927”¹⁷; „Stim Dle! Gh. Albu teolog ab. în S. N. mare, Referitor la intențiunea Dtale de a te așeza aici în Ungaria am avut comit. par. din Ciaba care opiniază că în vr’o duminică 26 febr. Sau 4 mart să te prezinți acolo la biserică spre a te recomanda poporului de acolo. Cu comit. par. fă un

¹⁶ *Ibidem*, act nr. 21/20 noiembrie 1927.

¹⁷ *Ibidem*, scrisoarea din 29 noiembrie 1927.

protocol în care să fie espres pus că comitetul te pofteste de preot cu precizarea corectă a emvlumentelor. (...) Batania la 22 febr. 1928, S. Cornea paroh¹⁸.

Lăsând la o parte, anumite aspecte, mai puțin plăcute din activitatea părintelui Gheorghe Buha, arhiva atestă implicarea părintelui din Cenadul Unguresc la consolidarea organizației bisericești:

„Stimate Dle Coleg! G. Buha Cenad. Am primit prot. conferinței preotești din 24 sept. a. c. dar nu mi-ai scris, că ai făcut cererea la poliția de stat din Ciaba pentru permisul țênerei conf. pe 15 oct. a.c. sau să o fac eu? Te rog se-mi scrii îndată ca să facem demersurile necesare. În cauza studierii tînărilor noștri la școala normală din Arad am vorbit cu Dl. Director, care are propuneri concrete pe cari noi – preoții de aici se le facem cătră Guvernul din București, și numai cu învoirea acestuia pot tînării noștri să cerceteze școalele de acolo. Venind acasă în pripă mi-am făcut conceptul rugărei pe care îl vom pertracta în conferința din 15 oct. a.c. Programul conferinței încă trebuie stabilit după un plan bine precizat de acasă, ca acolo să venim cu un proiect gata. Ai făcut sau faci un asemenea proiect? Sau cum va fi? Despre câștigarea ajutoarelor pentru acești tînări ar fi bine ca confer. să facă o rugare direct la Guv. stat. ungar spre a obține o sultă oarecare din fundațiunea Gojdu. Și această negare ar fi bine se fie stabilizată spre a se pertracta în conf. Despre toate acestia te rog se mă avizezi. Bătania, la 6 oct 1928. Al S. Tale coleg, S. Cornea paroh¹⁹.

În paralel cu exercitarea acestor atribuții, de coordonare, Simion Cornea, participă activ la mai multe ședințe preotești, pe care le prezidează: Conferințele de la Bichișciaba din 1927 și 1929 și Conferința de la Chitighaz (29 februarie 1932).

În urma consultărilor avute în cadrul conferințelor, dar și în baza corespondenței bogate avute între preoții ortodocși români din Ungaria, chiriarii români din vestul României au fost oficial înștiințați cu privire la problemele apărute în spațiul maghiar. Amintim că cele două episcopii (Arad și Oradea) aveau subordonate parohiile acum aflate în Ungaria – aceasta până la Tratatul de la Trianon.

Conținutul adreselor expediate episcopilor din România au fost trimise și tuturor preoților români din Ungaria. Prin urmare, Simion Cornea împlinea de facto rolul unui protopop. Prin documentul de mai jos, admitem, fără îndoială acribia administrativă care și-a asumat-o:

„Iubiți frați colegi! Aici alătur celea 2 petite cătră Ven. Consistor din Oradea și Arad. Vă rog să le subscrieți și să le trimiteți colegilor precum aici am făcut conspectul acesta mai jos, iar mai apoi mi le trimiteți mie dimpreună cu aceasta scrisoare din care se vede cine când a spedit și când a primit următorul coleg adevărind cu subscrierea. Bătania, la 17 nov. 1928, Stimator coleg.

¹⁸ *Ibidem*, dosar 1928, act nr. 10/22 februarie 1928.

¹⁹ *Ibidem*, scrisoarea din 6 octombrie 1928.

S. Cornea²⁰.

Nume preot (n.n)	Spedat	Primit	Subscrierea
G. Buha - Cenad	17 nov.	19 nov.	Semnează G.B. (n.n.)
I. Borza - Chitgház	19 – II -	21 – II -	Semnează I. B. (n.n.)
I. Ola - Micherechi	29 – II -	1 decem.	Fără semnătură (n.n.)
P. Mișcuța - Bichiș	29 – II -	29 Nov.	Semnează P. M. (n.n.)
T. Ungurean - Giula	21 – II -	24 – II -	Semnează T. U. (n.n.)
D. Sabau - Giula	24 - II -	27 – II -	Semnează D. S. (n.n.)
P. Mândruțau - Giula	28 – II -	28 – II -	Semnează P. M. (n.n.)
G. Bogoevici - Bpesta	-	-	Fără semnătură (n.n.)
S. Cornea - Bătania	1 dec.	2 dec.	Fără semnătură (n.n.)
	4 dec. Spedat la Consistor Arad, Oradia		

În fapt, Simion Cornea trimite episcopilor din Arad și Oradea o sinteză a evenimentelor ecleziale care au marcat ortodoxismul românesc din Ungaria în deceniul al treilea din secolul trecut. În același timp, roagă episcopii români să ofere o soluție în vederea rezolvării crizei apărute în parohiile românești din Ungaria:

„Preasânției Sale Dlui Dr. Grigoriu Comșa Epp și Venerabilului Conziliu eparh. în Arad/ Preasânției Sale Dlui Roman R. Ciorogar Epp și Venerabilului Conziliu eparh. în Oradea mare, Biserica noastră ort. română remasă în Ungaria de azi, dela anul 1920 este lipsită de organizația – necesară și pentru celea mai mici și neputincioase instituțiuni. Lipsa acestei organizațiuni o simțesc atât comunele în cari au ramas preoții – cât mai ales acelea comuni din cari preoții s’au retras deodată cu armata română. În ce stare au ajuns parohiile acestea – s’ar putea scrie o carte posomorâtă, care nu ne va face cinste. Legile bisericei noastre

²⁰ *Ibidem*, act nr. 27/17 noiembrie 1928.

leagă pe fiecare preot la parohia sa, încât ni-e imposibil se facem un misionarism apostolic, lipsindu-ne forul îndrumător. De aici a rezultat că în comunele lipsite de preoți afacerile atât administrative, cât și cele spirituale au ajuns la povârniș – pe căi laterale – mai ales că neconturbați au apucat se lucre sectarismul contra doctrinei bisericești noastre, încât în câteva sate abia au mai ramas câteva familii credincioase bisericești ortodoxă. Începutul relelor acestora l'am observat noi deja pe la anul 1923. Dacă întâmplător conveniam cu vr'un enoriaș din comunele fără preoți, ne spunea lucruri foarte jalnice. În fine făceau ei întrebare: «până când va ținea asta tot așa?!», «de ce nu vă îngrijiți de noi? Așa ne prăpădim». La aceasta întrebare foarte vagă răspunsul putea fi «să fiți cu răbdare și așteptare!», iar noi gândeam: «Cine este cel competent a se îngriji?». Dar și mai mare întrebare era: «Cum se ne îngrijim căci nu avem vr'un for îndrumător». Pe timpul acela aveam un oarecare for autorizat din partea statului, care era un mijlocitor între noi românii și guvernul unguresc, numit: «Comisar reg. ung. pentru afacerile românilor din Ungaria». Dela acesta așteptam regularea afacerilor și a bisericești noastre. Ne-am și adresat noi acolo. Mergea prea trăgănat, sau poate mergea nici cum. Ne-am adresat prin oficiul ppsc ort. rom. din Arad și către Ven. Consistor pela anul 1928 (...) 1926 am primit răspuns că «afacerea s'a trimis Sfântului Sinod episcopesc la Sibiu». Văzând că nici în 1926 nu se ia nici o rezoluție pentru organizarea bisericești noastre remasă în Ungaria, văzând că Comisariatul a încetat după mai multă desbatere am aflat de bine ca noi – preoții mai bătrâni să pășim în public cu doleanțele noastre, și să începem ceva mișcare pentru completarea organizării bisericești noastre din Ungaria. În 11 oct 1927 am convocat la Ciaba reprezentanții celor 18 comune bisericești (preoții, episcopii și președinții comitetelor parohiale). Aici s'a ales o comisiă cu autorizarea se compună un memoriu petit către guvernul magiar, ca să ia la cunoștință că voim a ne organiza pe baza Stat. Org. completând forurile ce ne lipsesc în urma despărțirii prin granițele nou formate după război. Am cerut ca guvernul să recunoască întrunirea celor 18 comuni ort. rom. remase în Ungaria de azi sub un protopresbiterat ca antistia în trebile lor bis. școl. și fundamentale, și apoi un consistor eparhial ca organ administrativ – judecătoresc permanent în trebile bis. școlare și fundamentale peste toate comunele gr. or. române sistemizate din Ungaria sub conducerea unui șef (vicar), care se conducă împreună cu consistorul afacerile în eparhiă, în cele administrative rămânând coordonat, iar cele spirituale să le eserțieze sau P. S. Ep dela Arad sau dela Oradea mare. Pentru salarizarea acestor 2 instituțiuni (protopop și consistor și personajii necesari) cerem ajutor de stat. Deoarece guvernul n'a făcut nimic până azi, iar afacerile bisericești tot mai tare să încurcă, ca să nu lăsăm bolnavul să devină muribund – am aflat de bine a convoca preoțimea la consfătuire în colegiu preoțesc. În 5 nov. a.c. am convenit a 3 oară în Ciaba. Aici sa luat rezoluția următoare: Să cerem încuviințarea Ven. Consis. din Arad și Oradea mare de a permite unirea tuturor parohiilor ortodoxe

române remase aici în Ungaria – într'un singur tract, care tract să aparțină în celea spirituale de Ven. Consistor din Arad. În urmă sa ivit mai multe nedumeriri la cari să cere lămurire că: avem noi drept se ne constituim conform S 29 supl XVII? – Adecă avem noi – colegiul preoțesc – drept se denumim și se recunoaștem pe vr'un preot dintre noi și să-l investim cu drepturile staverite pentru adm. ppesc? Sau acest drept, adică «denumirea administratorului ppesc» cade în competența comunelor bis. prin delegații sei sub forma de «sinod ppesc», ai cărei membrii ar fi să se aleagă de acum prin sinoadele parohiali sub prezidiatul preoților delegați de colegiul preoțesc spre acest scop și pentru comunele unde nu sunt preoți. Sau al trielea caz prevăzut de Stat. Org. care spune că dreptul de a denumi pe adm. ppesc este rezervat «consistorului eparhial». În cazul de față atât consistorul arădan cât și cel orădan au avut comune remase aici, are dreptul a denumi pentru comunele sale câte un adm. ppesc. Dar știm și aceia, că nici unul dintre consistoare nu își exercitează dreptul aici în altă țară. Numa colegiul preoțesc trebuie-ne autorizarea vrunei cons. ca acest drept să-l exerciteze? Noi preoții stăm mai aproape de litera legii din Stat. Org. Dacă însă numai cu autorizare putem face, aceasta o poate da ambele consistoare, căci ambele au avut mai nainte de rezboi – comune. Deoarece comunicația de tren avem mai bună cu Aradul, deci în celea spirituale acest tract ppesc ar aparține la Arad. Sunt unii cari nu văd cu ochi buni dorința noastră de a fi organizați. Acestora le reamintesc cuvintele calde pe cari la I congres al preoților misionari, rectorul academiei teologice: Dr. Teodor Botiș zice: «Cu un front desorganizat și desagregat sufletește, cu o oaste fără disciplină canonică, fără elanul și îndrăzneala, ce-și are izvorul în voința morală – biruință nu se pot răposta! Organizați și însuflețiți cu tăria credinței și căldura dragostei noastre biserica luptătoare, înălțați sufletele cu envirmul și îndrăzneala voastră și veți birui lumea!» (Bis. și Șc. nr. 45, p. 8). Dacă acolo este de lipsă o însuflețire de calibrul acesta, apoi aici cum îndrăznește cineva să prevălească greutăți în calea organizării noastre?! În urma acestor lămuriri, rugăm cu umilință fiască pe P. S. Sa Dl. Epp. Și Ven. Consistor binevoiască în un timp scurt a ne da clarificare la următoarele²¹.

Prin urmare, părintele Simion Cornea, rămâne în istoriografie ca primul protopop al românilor ortodocși din Ungaria. Selecția infimă de memorii/adrese inserate în prezenta noastră cercetare, atestă rolul major pe care l-a avut Simion Cornea în vederea coagulării unei organizări sub aspect bisericesc. De aceea, credem că prin puținele informații diseminate în circuitul științific, îmbogățim bibliografia de profil, care atestă fără tăgadă, că părintele evocat a fost o mare personalitate eclezială a cărei memorii avem datoria a o promova.

²¹ *Ibidem*, adresele înaintate episcopilor Grigorie Comșa (Arad) și Roman Ciorogariu (Oradea)/17 noiembrie 1928.